

Tema 6: Ljudsko biće, slika Božja

Čovjek je jedino stvorenje koje je sposobno znati i voljeti izvan onoga što je materijalno i konačno. Ako nam je Bog dao duh, to je zato da ga upoznamo i ljubimo: stvaranje čovjeka na sliku Božju podrazumijeva mogućnost ostvarenja odnosa u kojem postoji međusobna komunikacija. Ljudsko biće, kao slika Božja i dionik Njega koji je ljubav, biće je sposobno za ljubav.

6.12.2023.

Članak poslušajte ovdje.

1. Čovjek stvoren na sliku Božju

Knjiga Postanka nam govori da »Bog stvori čovjeka na svoju sliku, na sliku Božju stvori ga, muško i žensko stvori ih«^[1].

Ovo je nedvojbeno otkriće od najveće važnosti. Nakon stvaranja materijalnog svijeta, biljnog svijeta i životinjskog svijeta, Bog stvara - ovdje ne govorimo o svijetu anđela - ljudsko stvorenje. Postoji jasna i radikalna razlika između neljudskih i ljudskih bića: samo su ljudi slika Božja; po njima se Bog očituje puno više od same činjenice da ih je On stvorio; oni su dionici božanstva na superiorniji način od ostatka stvorenog svijeta, iako, logično je da

ta sličnost ne poništava razliku između ljudske i božanske prirode. Ljudska osoba, stvorena na sliku Božju, biće je i tjelesno i duhovno. »Biblijska priča izražava ovu stvarnost simboličnim jezikom kada to potvrđuje „Jahve, Bog, napravi čovjeka od praha zemaljskog i u nosnice mu udahne dah života. Tako postane čovjek živa duša.”(Pos 2, 7)«^[2].

Taj posredni položaj čovjeka, između materijalno-životinjskog svijeta i božanstva, mogu zaniijekati obje krajnosti. U prvom slučaju, čovjek se postavlja kao apsolutni gospodar sebe i svega stvorenog; u drugom, ljudsko biće se smatra jednostavnim proizvodom životinjske evolucije, bez obzira na to koliko je složeno zamišljeno, lišeno duhovnosti i slobode.

No, da bismo izbjegli ove dvije pogreške i lakše prihvatili ovu istinu

vjere, dovoljno je razmisliti o iskustvu našeg načina postojanja.

S jedne strane, evidentna su mnoga ograničenja koja očituju i konstituiraju našu ograničenost: na primjer, nismo u mogućnosti učiniti sve što želimo (bilo zbog vanjskih ili unutarnjih prepreka). Događaju nam se mnoge stvari koje ne kontroliramo, niti želimo ili predviđamo; živimo u protoku vremena i događaja koje ne možemo preokrenuti ili zaustaviti. Dakle, naša konačnost je evidentna.

No, s druge strane, ništa manje nisu očigledne i određene osobine našeg života koje izmiču ovoj konačnosti, koje ga na neki način čine poroznim ili ga otvaraju prema beskonačnom. Za početak, potvrđujemo iznenađujuću činjenicu da, budući da smo ograničeni, to znamo ili smo toga svjesni; jer ako znamo da smo ograničeni, to je zato što naše

razumijevanje nekako prelazi granicu svoje vlastite konačnosti. Osim toga, a uz poštivanje navedenih ograničenja, zasigurno ne postićemo mnoge stvari koje želimo, ali ih možemo zamisliti i željeti, čak i ako ih je nemoguće postići. Neizbježno je da se susrećemo s nekontroliranim događajima, ali im se uvijek možemo oduprijeti ili pred njima zauzeti unutarnji stav. Vrijeme doista prolazi za nas i u nama na nužno nepovratan način, ali mi uvijek živimo u kontinuiranom i trajnom „sada” iz kojeg možemo promišljati i osmišljavati prošlost, a na neki način i budućnost.

Ukratko, nedvojbeno smo ograničeni živeći u konačnom materijalnom svijetu; ali također primjećujemo sposobnost da se distanciramo ili odvojimo od uvjetovanosti konačnosti. Ova sposobnost je moguća samo ako smo duhovni, i u tome vidimo ono što nas čini

sličnima Bogu, beskonačnom i apsolutnom Duhu.

Određena humanistička teorija tvrdi da podupire ideju o ljudskom biću s duhom, ali ograničenom duhu — više ili manje prosvijetljenom — koji niti je slika Boga niti je stoga usmjeren prema Njemu. Takva koncepcija je problematična i teoretski, budući da je priroda duha sama po sebi da sudjeluje u apsolutu i teži mu; kao i praktično, jer osobno i povijesno iskustvo pokazuje da prekid odnosa s Bogom završava razvodnjavanjem dostojanstva ljudske osobe. »I nema druge alternative. Na zemlji su moguća samo dva načina življenja: ili živite nadnaravnim životom ili živite životinjskim životom«^[3].

2. Ljudsko biće: stvoreno ljubavlju, stvoreno da voli

To što je »Bog stvorio čovjeka na svoju sliku« također podrazumijeva dvije temeljne tvrdnje: da smo

stvoreni iz ljubavi i da smo stvoreni da volimo.

Kao prvo, ako je Bog savršen i apsolutan, on ne treba ništa i nikoga. Iz navedenog slijedi da je Bog apsolutno transcendentan i slobodan; to jest, da nije stvorio svijet ili čovjeka iz nužde, nego slobodno. Stvaranje je besplatni dar od Boga: drugim riječima, sve stvoreno djelo je njegove ljubavi. Moramo odbaciti česta iskušenja da podložimo Boga ili Božju volju našoj logici ili našim uvjetima.

Drugo, ako nas je Bog stvorio na svoju sliku, to je da uspostavimo mogući odnos s čovjekom. Drugim riječima, ako nas je Bog učinio sposobnima za spoznaju i ljubav izvan onoga što je materijalno i konačno, ako nas je stvorio s duhom, to je zato da ga poznajemo i volimo.

»Od svih vidljivih stvorenja samo je čovjek „sposoban upoznati i ljubiti

svoga Stvoritelja” (*Gaudium et spes*, 12,3). Čovjek je „jedino stvorenje što ga je zbog njega samoga Bog htio” (*Gaudium et spes*, 24,3), on je jedini pozvan da spoznajom i ljubavlju dijeli Božji život. U tu je svrhu stvoren i to je temeljni razlog njegova dostojanstva«^[4]__.

S druge strane, može se reći da stvaranje čovjeka na sliku Božju podrazumijeva mogućnost odnosa u kojem postoji međusobna komunikacija. Ali inicijativa te komunikacije, ako se odnosi na intimu, može doći samo od Boga, budući da ljudska prirodna spoznaja sama po sebi ne može pristupiti Božjoj intimi (dapače, niti bilo kojoj drugoj intimi ako joj se ne otvori). I to je ono što je Bog zapravo učinio: Bog nam se objavio, priopćio nam je svoju najintimniju narav. Ta duboka objava dolazi nam na najeksplicitniji način preko svetog Ivana: »Bog je ljubav«^[5]__.

To znači da je ljudsko biće, slika Božja i dionik u Njemu, koji je ljubav, biće sposobno za ljubav: to je njegova bit i najdublja definicija, koja određuje ono što jest i postaje, »jer čovjek je onakav kakva je njegova ljubav«^[6]; a sposoban je za ljubav jer je, stvoren ljubavlju, već primio tu ljubav, bio je prvi ljubljen: »U tom je ljubav, ne da smo mi ljubili Boga, nego da je on ljubio nas«^[7]; »Mi dakle ljubimo Boga, jer nas je on najprije ljubio«^[8]. Zato je sav dinamizam moralnog života, kreposti, oblikovan ljubavlju, milosrđem. «Milosrđe upravlja djelima ostalih kreposti do konačnog cilja, i zbog toga također daje oblik drugim vrlinama. Stoga se kaže da je to oblik vrlina«^[9].

3. Dimenzije ljudskog bića: inteligencija, volja, naklonosti

Definiranje čovjeka kao ljubavnika ili sposobnog za ljubav može biti dvosmisleno ovisno o tome što se

podrazumijeva pod ljubavlju, termin koji se trenutno koristi preširoko i raznoliko. Općenito, može se reći da je ljubav želja ili barem gajenje želje, ali ljudsko biće može željeti na različite načine (egoistično ili altruistički), na različitim razinama svoje prirode (osjetilno ili duhovno) i različite objekte (na primjer, inferiornije ili superiornije u odnosu na samog čovjeka, objekte koji su po sebi dobri ili loši, itd.) koji različito karakteriziraju tu želju i, prema tome, subjekt koji ih želi. Svjetlo vjere nam govori da je način ljubavi koji je najtipičniji za ljudsko biće, sliku Božju, ljubiti onako kako On ljubi.

Ljubiti poput Boga ili ljubiti duhovno znači, ukratko, voljeti slobodno u istini i s istinom. Drugim riječima, to znači uzdizanje afektivnosti na razinu na kojoj razum u njoj razabire istinu ili laž, ispravnost ili neispravnost, te otvara ili usmjerava

ljubav prema drugome; što se, očito, može učiniti samo slobodno ili dobrovoljno. Radi se, dakle, o stavljanju u igru tri temeljne dimenzije ljudskog bića kao duha: inteligencije ili logosa koji lucidno i apsolutno razaznaje vrstu ljubavi i otvara je prema drugim ljudima; volje koja slobodno odlučuje kako odgovoriti na taj lucidan zahtjev pun ljubavi u isto vrijeme; i afektivnosti koja, u svom najdubljem i najuzvišenijem obliku, ispravno sačinjava ljubav.

Očito, u sebi također vidimo neduhovnu razinu kojoj nedostaje lucidnosti, slobode ili autentične ljubavi. Dakle, radi se o integraciji ove tri ljudske dimenzije u njihovu višu ili duhovnu razinu; ne popuštajući, dakle, redukcionizmima koji u osnovi pretpostavljaju ideju o čovjeku kao materijalnom, životinjskom ili društvenom biću.

Na ovom duhovnom planu, inteligencija i ljubav idu ruku pod ruku skladno i istovremeno. „Um i ljubav nisu dvije odjeljene stvarnosti: *postoji ljubav bogata umom te um pun ljubavi.*”^[10].»Zapravo *eros* i *agape* - uzlazna ljubav i silazna ljubav - nikada se ne mogu potpuno odijeliti jedno od drugoga. Štoviše obje, u svojim različitim aspektima, nalaze prikladno jedinstvo u jednoj stvarnosti ljubavi, to se općenito više ostvaruje prava narav ljubavi. Premda je *eros* u početku više označen požudom i uzlazan - zbog očaranosti velikim obećanjem sreće - u približavanju drugom sve će manje i manje postavljati pitanje o samome sebi, tražit će sve više sreću drugoga, sve će se više brinuti za njega, darovat će se i željet će »biti ondje za« drugoga. Na taj se način element *agape* ucjepljuje u njega, u suprotnom *eros* osiromašuje i propada i gubi također svoju vlastitu narav. S druge strane, čovjek ne

može živjeti niti isključivo u nesebičnoj, silaznoj ljubavi. Ne može uvijek samo darivati, mora također primati. Onaj koji hoće darivati ljubavi, mora je i sam primati kao dar.«^[11]

4. Ljudska društvenost

Otkrivajući nam svoju bit kao ljubav, Bog nam je otkrio i nešto od toga kako ljubi; i ne samo kako voli ljudska stvorenja, nego kako voli samoga sebe. Bog ljubi međuosobno; Bog je Trojstvo, trojstvo ljudi koji poznaju i vole jedni druge. Dakle, ako smo slika Božja, pozvani smo tako ljubiti i već imamo u sebi trag ili sudjelovanje te međuljudske ljubavi.

Ta se dimenzija ljubavi, ljubavi prema drugome, može nazreti već u prirodnom iskustvu ljubavi i doživljaju drugoga kao druge osobe. S jedne strane, ako je ljubav želja, ona se kreće, ona je pokret; a prirodno je da subjekt izlazi iz sebe

prema onome koji je superioran nad njime i prema drugim ljudima. S druge strane, autentično iskustvo koje imamo o drugima nije jednostavno iskustvo drugih „objekata” na koje možda reagiramo ako to želimo; to je prije iskustvo drugih „subjekata” koji od nas već traže odgovor, pred kojima se osjećamo primarno izazvani. Zauzvrat, ovo prirodno otkriće čini se pojačano istinom vjere koju smo razmatrali, ljudsko biće kao slika Božja. Doista, ako je drugi slika Božja, voljeti drugoga znači voljeti sliku Božju, voljeti nekoga koga Bog voli, voljeti samoga Boga.

Dakle, ljubav je u biti međuljudska ljubav: » Budući da je ljubav puna istine, čovjek je može pojmiti u njezinu vrijednosnome bogatstvu te je drugima dijeliti i priopćavati je. Naime, *ljubav je »logos« koji stvara dija-log(os)*, a time i komunikaciju i zajedništvo. (...) Istina otvara i

združuje umove u *logos* ljubavi - a to je navještaj i kršćansko svjedočanstvo sebedarja.«^[12]. Zato Novi zavjet iznosi zapovijedi ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu zajedno, tako da jedna vodi drugoj: ljubav prema Bogu vodi ljubavi prema bližnjemu^[13], a ljubav prema bližnjem vodi ljubavi prema Bogu. »Ako voliš svog brata, potrebno je da voliš istu ljubav. Dakle, „ljubav je Bog“, stoga je potrebno da onaj koji ljubi brata svoga ljubi i Boga«^[14].

Upravo na tim dubokim antropološkim i etičkim postavkama temelji se ljudska društvenost, a ne samo na činjeničnom pitanju nužnog i korisnog suživota u zajednici. Zbog toga se i društvenost hrani ljubavlju i prvenstveno je čine ljubavni odnosi i zajednice: obitelj i prijateljstvo. Samo kroz socijalizaciju, kroz kontakt s drugima, čovjek raste i razvija se u svojoj prirodi: »Čovjek je stvoren

tako da se ne ostvaruje, ne razvija i ne nalazi svoje ispunjenje „ako nije u iskrenom darivanje sebe drugima” (Gaudium et spes, br. 24). Ne dolazi ni do potpunog prepoznavanja vlastite istine ako ona nije u susretu s drugima«^[15]_____.

Tako to vidimo u istom Evandjelju, »Svatko tko vrši volju Oca moga nebeskog, to je moj brat, moja sestra i moja majka«^[16]_____, a iz toga se izvlače bogate konzekvencije za obitelj kao osnovnu stanicu društva. »Bog je ljubav i živi u sebi otajstvo osobnog zajedništva ljubavi. Stvarajući je na svoju sliku i čuvajući je neprestano u postojanju, Bog u ljudskost muškarca i žene upisuje poziv, a time i sposobnost i odgovornost ljubavi i zajedništva. Ljubav je, dakle, temeljni i urođeni poziv svakog čovjeka«^[17]_____.

A što se tiče prijateljstva - »Nazvao sam vas prijateljima«^[18]_____ - događa se

ista stvar: ono se hrani Božjom ljubavlju i gradi zajednicu. »Po milosti koju nam On daje, uzdignuti smo na takav način da smo istinski njegovi prijatelji. Istom ljubavlju koju on izlijeva na nas, možemo ga ljubiti i mi, noseći njegovu ljubav drugima, s nadom da će i oni naći svoje mjesto u zajednici prijateljstva koju je utemeljio Isus Krist«^[19].

Sergio Sánchez-Migallón

Bibliografija

—*Katekizam Katoličke Crkve*, br. 355-368.

^[1] Post 1,27

^[2]
— Katekizam Katoličke Crkve, br. 362.

^[3]
— Josemaría Escrivá de Balaguer, *Prijatelji Božji*, br. 200.

^[4]
— Katekizam Katoličke Crkve, br. 356.

^[5]
— 1 Iv 4,8 i 16.

^[6]
— Sveti Augustin, *Comentario a la Primera Carta de san Juan*, rasprava 2, br. 14.

^[7]
— 1 Iv 4,10.

^[8]
— 1 Iv 4,19.

^[9]
— sveti Toma Akvinski, *Summa theológica*, II-II, pitanje 23, članak 8.

^[10]
— Benedikt XVI., *Caritas in veritate*, br. 30.

^[11]
— Benedikt XVI., *Deus caritas est*, br. 7.

^[12] Benedikt XVI., *Caritas in veritate*, br. 4.

^[13] usp. Mt 22,40; 1 Iv 4,20 i 21; itd.

^[14] sveti Agustin, *Komentar Prve Ivanove poslanice*, ulomak 9, br. 10.

^[15] Franjo, Enciklika *Fratelli tutti*, br. 87.

^[16] Mt 12,50.

^[17] sveti Ivan Pavao II., *Familiaris consortio*, br. 11.

^[18] Iv 15,15.

^[19] Franjo, *Christus vivit*, br. 153.

Sergio Sánchez-Migallón

.....

dev.opusdei.org/hr-hr/article/tema-6-ljudsko-bice-slika-bozja/ (6.08.2025.)